

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті досліджено проблему проектної діяльності як засобу формування професійної компетентності майбутніх перекладачів та доведено доцільність впровадження методу проектів у навчальний процес вищих навчальних закладів.

Ключові слова: проект, проектне навчання, проектна діяльність, метод проектів, майбутні перекладачі, професійна компетентність.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст. основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, орієнтуватися в безперервному потоці інформації. Розвиток творчого потенціалу обдарованої особистості, розробка з цією метою відповідних технологій і методів навчання посідає одне з пріоритетних місць у загальній стратегії оновлення всієї сучасної освіти. У цьому контексті організація проектної діяльності майбутніх перекладачів з використанням інформаційних засобів навчання набуває особливого значення у реалізації завдань нової освітньої політики.

Проектна діяльність майбутніх перекладачів забезпечує пріоритет надпредметних соціально значущих знань і умінь, що найбільше відповідає парадигмі особистісно-орієнтованої освіти, тому що саме ці знання й уміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізуватись у професійній діяльності.

Роль проектної діяльності, методу проектів важко переоцінити, особливо в контексті вищої педагогічної освіти. Одразу ж зазначимо, що єдиною освітньою галуззю, де ідеї навчального проектування деякою мірою збереглися після 30-х рр. XX століття, є професійна освіта. Однак здійснюване в ньому курсове і дипломне проектування часто також не реалізує закладених у поданій технології можливостей, тому що розробка майбутніми перекладачами дослідницького проекту спрямована не стільки на вирішення конкретної проблеми, скільки на оволодіння ними вміннями та навичками дослідницької діяльності, комплексного застосування отриманих знань. Це пов'язано з вибором тем, які не завжди мають достатньо практичну цінність та новизну та орієнтують майбутніх перекладачів на відкриття того, що вже давно відкрито. У результаті вони не відчувають практичного запиту своєї роботи, недостатньо мотивовані на її дослідницький характер та отримання конкретного результату. Ми погоджуємося з Н.Ю. Пахомовою, В.Н. Куріциною, Л.І. Колесніковою, що найбільш ефективними є творчі проекти, які надають можливість визначити теоретичну, практичну й психологічну готовність до навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ). Проектна діяльність створює умови для творчої самореалізації студентів, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей, самостійності, відповідальності, умінню планувати, приймати рішення, оцінювати результати. Студенти набувають досвіду вирішення реальних проблем у майбутньому самостійному житті.

Тому метою статті є дослідити проблему проектної діяльності як засобу формування професійної компетентності майбутнього перекладача та довести доцільність впровадження методу проектів у навчальний процес ВНЗ.

За останнє десятиліття XX століття та початку XXI століття з'явилися численні публікації, присвячені аналізу проектного методу. У його основі лежать ідеї Дж. Дьюї, який вбачав необхідність подолання протиріччя між особистістю та суспільством [4]. Характерними для розробленої Дж. Дьюї концепції прагматичного навчання є методи, що забезпечують власні відкриття тих, хто навчає і вчиться, та які орієнтовані на наукове дослідження як зразок створення стратегії навчання.

Ці ідеї знайшли своє висвітлення в розробленому учнем Дж. Дьюї У. Кілпатриком методі проектів, тобто в організації навчання в процесі активної пошукової діяльності, спрямованої на розв'язання конкретної практичної проблеми. Основним мотивом такої діяльності для тих, хто вчиться, стає не стільки сам процес пізнання, скільки намагання розв'язати конкретну проблему, розробити необхідні рекомендації, що будуть використані на практиці. При цьому цінність проекту визначається його освітнім, розвивальним і виховним потенціалом, тобто можливістю залучити тих, хто вчиться, до найрізноманітніших видів діяльності, які забезпечують не лише розширення їхнього кругозору, життєвого досвіду, але й оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності.

У зарубіжних школах Європи та Америки цей метод розвивався активно і досить успішно. Його популярність була зумовлена раціональним поєднанням теоретичних знань і практичного досвіду для вирішення конкретних проблем [2, с. 40].

Саме поняття "проект" уперше з'явилося у XVII – XVIII століттях і служило синонімом словам "експеримент" у природничих науках і "розгляд справ" у юриспруденції. Пізніше, у XIX столітті були визначені ще дві моделі проектів, які використовуються і сьогодні. Перша, більш давня, модель Вудворта передбачає, що студенти спочатку вивчають матеріал, набувають знань та навичок, які в подальшому знадобляться для конструювання проектів. Друга, більш сучасна, модель Річардса передбачає "занурення" в проблему, її фундаментальне дослідження. Сьогодні існує безліч різних трактувань поняття "проекування" і, знаходячись серед них інваріантну основу, Дж. Джонсон визначає його як "процес, який дає початок зміні у штучному середовищі" [2]. В.І. Слободченко розглядає проектування як механізм розвитку освіти – вищу форму інноваційної діяльності в освіті, яка не зводиться ні до оновлення, ні до нововведення. Предметом проектування є створення нових умов розвитку освіти в цілому, переходу її з одного стану в інший. Він виділяє такі типи робіт і основні етапи проектування:

- концептуалізація (розробка концепції проєктованої реформи);
- програмування (сукупність необхідних видів діяльності в їх логічній і тимчасовій послідовності);
- планування дій щодо реалізації проєкту, який включає в себе зазначені види розробок, реальні завдання, виконавців, кінцеві результати, їхніх споживачів;
- практична реалізація задуму (цілеспрямоване формування особливого виду ресурсів: інтелектуально-вольового, морально-позиційного, управлінського, професійно-діяльницького тощо [3, с. 16].

Під навчальним телекомунікаційним проєктом Є.С. Полат розуміє "об'єднану навчально-пізнавальну творчу діяльність партнерів, організовану на основі комп'ютерних телекомунікацій, які мають спільну проблему, мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення загального результату сумісної діяльності. Він наводить таку типологію проєктних робіт за домінуючим видом діяльності: дослідження, творчі, рольові та ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані проєкти; за предметно-змістовою галуззю: монопроєкти та міжпредметні проєкти; за характером координації проєкта: з відкритою, явною, прихованою координацією; за характером контактів: внутрішні, регіональні, міжнародні; за кількістю учасників проєкту: особистісні, парні, групові; за довготривалістю: короткострокові та довгострокові. В.Д. Симоненко під навчальним творчим проєктом розуміє самостійно розроблені та виготовлені товари (послуги) від ідеї до її втілення, що має суб'єкту або об'єкту новизну і виконується під контролем та консультуванням викладача [4].

Дослідження доводять, що, виконуючи проєкт, суб'єкт навчання розвиває операції мислення, навички пошуку інформації, аналізу, експериментування, прийняття рішення, самостійної роботи й роботи в групах. Вони уявно моделюють ідеї. У них розвиваються навички виготовлення виробів, поглиблюються знання та розуміння матеріалів, виробничих процесів та професій. Вони здатні застосувати та поглиблювати знання, отримані в галузі інших природничих наук, мистецтві, математиці та гуманітарних науках. Вони розвиваються як творчі, активні особистості, здатні вчитись самостійно [4, с. 60].

Водночас із поняттям "проєкт" у психолого-педагогічній літературі повною мірою використовуються й поняття "проєктна діяльність", "творча проєктна діяльність", "проєктне навчання", "метод проєктів". В одному випадку проєктна діяльність розглядається як частина навчальної діяльності, що включає в себе елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, творчої та практичної діяльності. Вона несе в собі всі якості діяльності. Тому в її структурі можна виділити такі компоненти, як мотив, мета, способи, засоби, предмет, результат [5, с. 94].

На думку вчених, проєктне навчання стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, тому що воно: особистісно-орієнтоване; активізує безліч дидактичних підходів – навчання у процесі діяльності, незалежні заняття, сумісне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне та проблемне навчання, дискусія, командне навчання; самомотивуюче, що означає зростання інтересу та включення в роботу в процесі її виконання; підтримує педагогічні цілі в когнітивній, афектній та психомоторній галузях на всіх рівнях – знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез; дозволяє вчитись на власному досвіді та досвіді інших безпосередньо в конкретній справі; приносить задоволення студентам, які бачать продукт своєї власної праці [5].

Основними принципами проєктного навчання є добровільність вибору виду діяльності кожним студентом; врахування інтересів та психологічних особливостей певної вікової групи студентів; посиленість роботи, доведення її до логічного кінця; формування основ культури праці, якісне виготовлення та естетичне оформлення об'єктів; корисна значущість виконаних проєктів; дотримання правил безпеки праці [3].

Методичні основи застосування методів проєктів висвітлені в дослідженнях Н. Ю. Пахомової, Л. Б. Пере-верзева, В.Г. Лоли [3].

Аналіз цих робіт показав, що проєкти застосовуються у процесі вивчення будь-якого курсу і дисципліни, іноземної мови зокрема. Одним із прикладів застосування методу проєктів на заняттях з іноземної мови є презентація. Презентація проводиться з метою перевірки рівня навченості – на підсумковому занятті або як частина екзамену (30%); міні-презентації – на звичайних заняттях. Важливість уміння проводити презентацію зростає у зв'язку з необхідністю навчити майбутніх перекладачів виступати перед аудиторією, англомовною зокрема, використовувати технічні засоби навчання, відповідати на запитання. Під час виконання проєкту майбутні перекладачі дізнаються, як правильно розпочати презентацію, оформити слайди, відповісти на запитання, які фактори можуть вплинути на успішне проведення презентації (уміння спілкуватися, володіння іноземною мовою, голос, наочність, зовнішній вигляд). Вивчаючи правила організації та проведення презентації, готуючи матеріал, майбутні перекладачі навчаються працювати в групі, розподіляти обов'язки. Розвивальний ефект підготовки проєктів відчувається в активній допитливості, пізнавальному інтересі майбутніх перекладачів, в оволодінні дослідницькими методами мислення, формуванні свідомого і творчого вибору оптимальних засобів перетворювальної діяльності з великої кількості альтернативних підходів з урахуванням її наслідків для природи і суспільства; вмінні мислити системно і комплексно, самостійно виявляти потреби в інформаційному забезпеченні діяльності, безупинно опановувати нові знання й застосовувати їх як засіб перетворювальної діяльності. Використання методу проєктів сприяє формуванню високого рівня здібностей і наукових знань майбутніх перекладачів.

Саме "проєктування" – це поняття, що відображає дію стосовно створення моделі побудови майбутніх планованих процесів та явищ. Педагогічне проєктування мається на увазі як нерегламентована, творча, поліфункціональна діяльність, що виконує аналітичну, прогностичну, конструктивну, організаційну і рефлексивну функції [3, с. 13].

Проєктування потребує розуміння, співтворчості, співпереживання авторів і користувачів. Це дозволяє проєкту виступати посередником між людьми, які мають спільність поглядів на його предмет, мету і цінності передбачуваної ними діяльності. Таким чином, можливе збагачення та розвиток ціннісно-мотиваційної складової професійної компетенції.

Суттєвою особливістю проєктування в освіті є його взаємозв'язок з інноваційною діяльністю, спрямованою на перетворення освітніх систем, причому проєктування є способом здійснення саме системних змін. І ця його особливість потребує звернення педагогічного колективу до фундаментальних психолого-педагогічних, соціокультурних,

методологічних знань, до нових педагогічних технологій, що дозволяє збагатити професійно-змістову та професійно-діяльнісну складові компетентності.

Отже, під проектною діяльністю майбутніх перекладачів у ВНЗ ми розуміємо спільну, обґрунтовану, сплановану й усвідомлену діяльність, що має загальну мету, узгоджені методи, і спрямована на формування в них певної системи інтелектуальних і практичних умінь. А метод проектів ми розуміємо як структурно-організаційну форму педагогічного процесу у ВНЗ, що моделює професійну діяльність майбутніх перекладачів і забезпечує інтегровану освіту, використання ними різного роду знань, розвиток і вдосконалення професійних навичок та вмінь. Він забезпечує перехід від традиційних освітніх технологій до нового типу навчання: знаково-контекстного, що відтворює предметний та соціальний контексти майбутньої професійної діяльності, посилює розвивальний характер вузівської педагогічної освіти.

Метою методу проектів є розвиток самоосвітньої активності у майбутніх перекладачів. У результаті творчої практичної діяльності вони створюють кінцевий продукт у вигляді нових знань і умінь. За допомогою методу проектів можна навчити: виявляти та визначати наукові й практичні проблеми; проводити їх аналіз; знаходити шляхи їх розв'язання; розвивати вміння працювати з інформацією; знаходити необхідне джерело, наприклад, дані в довідковій літературі або в засобах масової інформації; застосовувати отриману інформацію з метою розв'язання поставлених завдань.

Проектне навчання стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, тому що воно: особистісно-орієнтоване; активізує безліч дидактичних підходів – навчання в процесі діяльності, незалежні заняття, сумісне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне та проблемне навчання, дискусія, командне навчання; самомотивуюче, що означає зростання інтересу та включення в роботу в міру її виконання; підтримує педагогічні цілі в когнітивній, афектній та психомоторній галузях на всіх рівнях – знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез; дозволяє вчитись на власному досвіді та досвіді інших безпосередньо в конкретній справі; приносить задоволення майбутнім перекладачам, які бачать продукт своєї власної праці.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань окресленої проблеми. Спеціального дослідження потребує проблема застосування методу проектів на заняттях з іноземної мови з метою формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горб В.Г. Основная образовательная программа вуза: проблемы и решения / В.Г. Горб // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2004. – №2. – С. 22-31.
2. Джонс Дж. Методы прогнозирования / Джонс Дж. – М. : Мир, 1986. – 524 с.
3. Колесникова Л.И. Совместное проектирование как фактор профессиональной компетентности преподавателя педагогического комплекса. Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – общая педагогика, история педагогики и образования / Л.И. Колесникова. – Иркутск, 2002. – 20 с.
4. Курицина В.Н. Метод проектов: вчера, сегодня, завтра / В.Н. Курицина // Образовательная технология как система, объединяющая теорию, практику и искусство. – Воронеж: ВГПУ, 2000. – С. 59-63.
5. Пахомова Н.Ю. Метод проектов / Н. Ю. Пахомова // Технологическое образование: Международный спец. выпуск журнала "Информатика и образование", посвящ. II Междунар. конгрессу ЮНЕСКО "Образование и информатика". – М.: РФ, 1-5 июля 1996. – С. 92-96.

Подано до редакції 05.10.11
